

קובץ תשובות בענין PGD

January 2013 • Shevat 5773

קד. קביעת מין הילוד מראש

שאלה:

אדם המשתדל להקפיד על קלה כבחמורה הביא את השאלה הנאה לפני: לו ולאשתו יש 4 בנות והם מעוניינים בעוד בת אך מעוניינים הם בעוד בן, לטענתו ניתן היים להפריד את תאי הזרע ולנסות להפריד את האשה רק בתאי זרע זכריים כמובן שאין אחריות של מאה אחוז אך הסיכוי גבוה מאוד שהאשה תופרה בבן איייה.

האם יש איזה שהוא פתח להתיר ואם כן באיזה תנאים?

תשובה:

א. רוב הפוסקים התיירו הן הזרעה מלאכותית הן הפריה חוץ-גופית בין בעל לאשה לזוגות חשוכי ילדים כאשר האשה אינה יכולה להרות דורך כל הארץ¹, בתנאי שהרופאים קבעו, שהדרכים הנ"ל יעילות לזוג, וקיים פיקוח על הרופאים שלא יחליפו בין זרע הבעל לזרע זר². כמו כן סוברים רוב הפוסקים שמקיימים מצות פריה ורבייה גם בדרכים אלה³.

ב. באשר לשימוש בדרכים אלה כדי לקבוע את מין העובר, מותר⁴ הדבר כאשר הוא בא למנוע מחלה תורשתית הקשורה לכרומוזום הזכרי X (כגון מחלת המופלילה).

ג. במקרים אחרים אין להתיר קביעת המין בדרכים אלה. ואולם כאשר מעוניינים בילדים ממין מסויים מהמת שכבר יש כמה ילדים ממין אחד, או שהאשה מבוגרת מאוד ולא תוכל ללדת יותר מילד אחד נוסף, ורוצים שאותו הילד יהיה ממין שאין להם עדיין וכדו' - נחלקו הפוסקים. יש שאוסרים ומטילים ספק בתועלת ואף חוששים מאוד

⁵ הגרש"ז אויערבך, חובאו דבריו ב"נשמות אברהם" (שם). לדעתו התייר להזרעה והפריה מותנה בכך שהזוג חשוד ילדים. שאם לא כן יש בזה חשש הוצאת זרע לבטלה. ואף כי רוצים לקיים בכך מצות פריה ורבייה, נאמר על זה "בהדי כבשי דרחמנא למה לך" (ברכות יע"א). וכן סבור הרב נחום אליעזר רבינובאץ, כפי שאמר לנו בע"פ, בייחוד ביחס להפריה חוץ-גופית שיש בה סיכון מסויים לאשה, ובאחרים גבורים ההפריה איננה מצליחה, עיין בנספח לתשובה זו.
⁶ הרב מרדכי אליהו, עפ"י עדותו של הרב מנחם בורשטיין (שכך פסק הרב אליהו למכון פועה).
ההיתר נאמר אך ורק ביחס לזוג עם המישה ילדים מאותו מין, או אשה מעל גיל 42. ואין זה נחשב הוצאת זרע לבטלה, כי זה לצורך קיום מצוה.
יש לציין שבעולם הרחב רואים בהתערבות בקביעת מין העובר משום בעיה אתית (להוציא במקרים של מחלות תורשתיות), מחשש להפרת האיזון הקיים בטבע בין זכרים לנקבות, ראה ב"אנציקלופדיה הלכתית-רפואית" (כרך ה עמ' 156). מחמת שיקול זה וכדי להתגבר על אישור הוצאת זרע לבטלה יש אפוא לנהוג בזהירות יתר בשימוש בשיטה זו, ולהגבילה אך ורק למקרים מובהקים לצורך קיום מצות פריה ורבייה, ומובטחים יתר בשימוש בשיטה לא נהיה נזקים, בבחינת "שלוות מצוה אינם נזקים" (קידושין ט"ז ע"ב, חולין קמ"ג ע"א). ועיין בעמודים הבאים בנספח לתשובה זו בדבר הרג"א רבינובאץ.

¹ הזרעה: שו"ת "אגרות משה" (אבן העזר ח"א סי' ע"א, ח"ב סי' י"א וסי' י"ג, ח"ד סי' ל"א אות ה'), הגרש"ז אויערבך (יניע"ש), א' עמ' קמה-קס"ו, שו"ת "מנחת יצחק" (ח"א סי' ט), שו"ת "יביעי אומר" (ח"ב אבן העזר סי' א), שו"ת "שרידי אש" (ח"ג סי' ה'), הרב נחום אליעזר רבינובאץ, (יחזקמיק"ן) כרך ב, עמ' 511-510, וראה עוד "אנציקלופדיה הלכתית-רפואית" (כרך א, עמ' 151).
הפריה: הרב עובדיה יוסף, חובאו דבריו ב"נשמות אברהם" (אבן העזר סי' א אות ה 3), הרב אביגדור נבנצל, ("אסיא"), כרך ה, עמ' 93-92. וראה עוד ב"אנציקלופדיה הלכתית-רפואית (כרך ב, עמ' 129).
² שו"ת "יביעי אומר" (שם), שו"ת "מנחת יצחק" (שם), הגרש"ז אויערבך (שם), שו"ת "אגרות משה" (יורה דעה, ח"ג סי' נד סוף אות א').
³ הזרעה: שו"ת "דברי מלכיאלי" (ח"ד סי' ק"ז), הגהות הגרצ"פ פרק על טור אבן העזר (סי' א), שו"ת "מנחת יצחק" (שם), שו"ת "יביעי אומר" (שם), שו"ת "יצ"י אליעזר" (ח"ג סי' כ"ז). וראה עוד ב"אנציקלופדיה הלכתית-רפואית" (כרך א עמ' 153).
הפריה: הרב עובדיה יוסף, והרב אביגדור נבנצל הנ"ל. וראה עוד ב"אנציקלופדיה הלכתית-רפואית" (כרך ב עמ' 138).
⁴ הגרש"ז אויערבך הוראו דרכי ה"משמח אהרה" ומו"ז ארי הויזר חז"א חז"ה ח"א

תשובה:

גם כאשר תישמר ההקפדה במלואה, לבל יוחלף זרע הבעל בזרע, של אחר (שלדעת כמה פוסקים, אם יחליפו אותם, הולד יהיה ממזר) - עדיין קיימות בעיות מסופות בשימוש במבחנה, ובהזרעה מלאכותית והן:

א. נסתפקו הפוסקים אם הולד שמלד בהזרעה מלאכותית מתייחס אחר אביו. לחגמא: אם האב הם כהן, ספק מה ייחוסו של הבן. כמו-ק ספק אם הבן יירש את אביו וגם ספק אם האב קיים בהולדת הולד את מצות "פח ורב". וכן ספק אם המלד יפטור בחליצתו את אחיו, ועוד.

ב. יש בזה פרצה בגדר הקחשה והטהרה שבין האיש ואשתו ששכינה ביניהם וכאן יד חפא באמצע. לך נראה מגוחך להתיר למי שיש לו הרבה בנות להשתמש בהזרעה מלאכותית ולהכניס לביתו ילוד שיהיה ספק בהם, ספק כהן, ספק יורש ורק "ודאי זכר". וידוע שהרבה מגדולי ישראל וביניהם מן בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל סלדה נפשם מכל השימוש באמצעים הטכניים שבהזרעה מלאכותית ובתינוק מבחנה כי יש בזה הרס בגדר הטהרה שביצירת המלד. ויעוין בסידור בית יעקב "חדר מיטות" שמבאר שאיכות התינוק גדולה, באותה מידה שהייתה צניעות, אהבה וקחשה בין בני הזוג בשעת הזיווג. ודברים אלו, כמוכן, רחוקים מאד מלהתקיים בהזרעה מלאכותית.

וכאשר יבא זוג לשאול דעת תורה האם הם חייבים להשתדל להביא לעולם ילדים בדרך הנ"ל, תהיה התשובה: לא זאת דרשה התורה! (ראה: נשמת אברהם כרך ד'. אבהע"ז סי' א' - העורך).

ואם כוונת ההורים לקיים ציווי הברא, יידעו שלא זאת דרש מהם ברא השלם וכנראה שגלוי וידוע לפני הקב"ה שטובתם היא שישקיעו את כישוריהם וייעודם בחיים באחד השטחים הרבים בהם אפשר לקיים מצות הברא, ולא בדרך זו. ויעיד על כך גדולי ישראל שהותיח אחריהם ברכה בכל מכמני התורה, אך לא בפר בטן.

אולם אם עיקר כוונתם להשביע את הרצון הטבעי שלהם ולראות פרי בטנם, קשה למסע זאת מהם. כמו כן אי אפשר לנעול דלת בפני אנשים הסובלים ייסור-נפש טראומים למכח ילדיהם הסובלים ממחלות קשות, ולפעמים האשה יכולה לרדת מדעתה עקב זאת. לכן, במקרה של מחלות גנטיות קשות הפוקדות בני זוג, קשה לאסור עליהם להשתמש בהזרעה מלאכותית ובטכנולוגיה החדשה להפחת רק את הביציות שאינם פגיעות למחלה.

ההיתר הרחוק להשתמש בטכניקות החדשות, הוא רק בתנאי כפול ומסופל שיקפידו שלא להחליף זרע הבעל בזרע אחר, ויש להתיעץ עם חכמי ישראל כיצד לבצע זאת. וגם יש להשתדל ביותר שלא לגחום להוצאת זרע מיותר מהבעל, כי האיסור חמור מאד.

אותם ביציות הפגיעות למחלה, מותר שלא להשתילן ומותר אף להשמידן ואין בכך איסור, ואין לביציות מופחת אלו הנמצאות מחוץ לרחם דין "נפש", והמשמין אים בגדר "מאבד נפש", כי התורה אסרה לשפוך דם אדם הנמצא באדם, כמבאר בספר בראשית "שופך דם האדם, באדם, דמו יישפך". הכוונה לחיי שבר הנמצא באדם, כלומר ברחם אמו, אבל לא בהיותו עדיין במבחנה.

כמו כן אין רשות לחלל שבת כדי להציל ביציות של מבחנה כי אינן עדיין בגדר "נפש". ומותר לחלל שבת כדי להציל נפשו של מי שכבר מלד אבל לא כדי להציל נפשו של מי שעדיין לא מלד. [ראה: נשמת אברהם, כרך ג', אבהע"ז. ס"א, ס"ק ה (3), ד"ה חילול שבת. - העורך.]

ויתרה מזו, מבאר ע"י רבתיים ז"ל שאסור לעבור איסור תורה כדי להחיות מת. ולכן תמיהו התוספות איך היה

ברירת עוברים להשתלה למניעת ולדות פגומים ולקביעת מיו הילוד - שו"ת

הרב יצחק זילברשטיין / פרופ' חיים גראזי

אסיא נא-נב (יג, ג-ד), אייר תשנ"ב

תקציר: באילו מקרים מותר להפחת ביצת בזרע הבעל במבחנה, האם מותר לבדוק את מין העוברים בטרם החזרתם לרחם, האם ניתן לבחור עוברים להשתלה על מנת למסע לידתם של וולדות פגומים.

מילות מפתח: טי-זקס, תרשה, הזרעה מלאכותית, ביצית, ממצחת.

שאלה:

אני חפא דתי, יו"ר המחלקה לפוריות האשה בבית"ח רמב"ם בשכונת סח-פארק בבחקלון, ניו-יורק. קראתי בעיון את תשובתו ב"אסיא" לד"ר פנחס אושר בקשר עם דילול עוברים: ברשותו, אציג בפני כב' שאלה בגדר המוסר ההלכתי-רפואי אשר התעוררה כתוצאה מהטכנולוגיה החדשה.

כידוע, קיימות מחלות תורשתיות, כמו מחלת טי-זקס, שניתן לגלותן בעובר עוד בהיות ברחם אמו.

לפני כשנה מצאו רופאים באנגליה דרך לגלות את מין הביצית, שהופרתה בדרך של הזרעה מלאכותית במבחנה, עוד לפני שמשתילים אותה ברחם האם. קיימות מחלות תורשתיות המיוחזות למין האחד אך לא לשני. נתעוררה השאלה האם כדאי להציע להורים המשאים גנים של אותן מחלות לא להיכנס להריון כדרך העולם, אלא להשתמש בדרך של הזרעה מלאכותית במבחנה ולהשתיל ברחם האם רק עובר מהמין שאים פגיע במחלה ועל-ידי זאת לצאת מכל שאלה של הפלת וולד שתימצא במחלה התורשתית.

בעתיד הקרוב יוכלו הרופאים לא רק לדעת את מין של העובר אלא גם אם הוא חולה או לא. אם-ק, האם לחפא המטפל במשפחה הנשאת גנים של מחלה מותר, או אף עדיף, להציע הפריה במבחנה ואי-השתלת העובר במקרה של מחלה, על פני הריון כדרך העולם הנשאת עמו אפשרות של שאלת הפלת העובר. כמו-ק, האם מותר לזוג שנתברך בהרבה בסת להשתמש בטכנולוגיה זו כדי לזווד הולדת בן וכן להפך.

כמובן, מחבר על הזרעה מלאכותית מזרע הבעל ובהקפדה מלאה שא"א להחליף את הזרע בזה של אחר.

בברכת התורה,

פרופ' ריצ'ארד חיים גראזי מרכז רפואי רמב"ם (מיימונידס) בורו-פארק, ניו-יורק

בס"ק ה' פ' ונקודה ונצורה כרז צורק חז השכחות מ"ל למאמנים
ירושלם זיהל תובל"א
שלו וברנה לכבוד הר"ה ה' מנתם כור ג"ל ש"ל"א
אחל"ט כג"ה

לצ"ד הדרך הראשונה היא המובחרת, כי אין בה
מאום השחתת זרע ש"ק
וידוק השני צדקה על השלישית.
ביקרא קצוריותא

צ"י הז"מ
א ב"ק י נב"ל

כ"ו אייר תשס"ג

כ"ה

פגישה עם הראשון לציון - הרב עמאר שליטי"א

בחירת מין העובר - הרב מנחם תאר את השיטות השונות :

דייטה, ברירת זרעונים, PGD.

הרב - דייטה פשוט שאפשר.

שאר השיטות מאד לא פשוט. ברמב"ן ובחינוך כותבים לגבי כלאים שהטעם לאיסור הוא מפני האדם שמתערב במעשה בראשית. כשיש שאלה מיוחדת (כגון הרבה בנות ללא בנים) צריך שאלה מפורטות. יתכן שיהיי מקום להתיר בפרט כשיש צורך רפואי או כדי להשלים פי"ר, או משום שלום בית. אבל לצורך "יתכונן משפחה" - אין להתיר.

לשלוח לרב את השאלה בקצרה עם תיאור המצב והרב ישתדל לענות.

בסייד מכון פוריות ורפואה עפ"י ההלכה - פוריות ורפואה עפ"י ההלכה
Puah Institute - Fertility and Medicine in Accordance with Halacha

רח' עזריאל 19, ג. שאול, ירושלים 95477, טל' 02-6515050, פקס, 02-6517501
19, Azriel St. Givat Shaul, Jerusalem 95477, Tel: 02-6515050 Fax: 02-6517501
דואר אלקטרוני: E-mail: info@puah.org.il אתר: Site: www.puah.org.il

הרב מנחם פורשטין

ראש המכון

יום רביעי כ"ז אייר תשס"ג

לכבודנו היקר
רב ברכה ושלוש

הננו פונים אל כבודו בשאלה העולה מזוגות רבים הפונים אל המכון והיא האפשרות לבחירת בן או בת.
כיום ישנן, בעיקר, 3 שיטות למינין כד:

- א. דיאטה מיוחדת המעלה את הסיכוי ללידת בן. או, דיאטה שונה ללידת בת. לזה מצרפים את בדיקת יום הכיזין של האשה ומכוננים את זמן יחסי האימות בהתאם לרצון הזוג לכן או בת. שיטה זו נותנים לה הטמחים כ - 60%-75%
- ב. שיטה בה מפרדים הרופאים את זרע הבעל לזרעונים זכריים ולזרעונים נקביים ואידי מוריקים את הזרעונים הרצויים לרחם האשה ואת השאר לנרתיקה. פעולה זו, אם תותר, אפשר לעשות אותה עם פיקוח הלכתי של המכון.
כשיטה זו יש למינין גם סחטונים וכדי ויעילותה מוערכת בין 90% - 80% שרופא שאנו מכירים הצליח בכל 20ה מקרים שהוא עשה אך תמיד כדגיש לזוגות שהוא מבטיח רק 85% הצלחה.
- ג. הזוג עושה הפריית מבחנה שבה עושים את ההפריה במבחנה כשהעובר נמצא כדגב של כ - 8 תאים - (בגודל גרגר סוכר) לזקחים תא אחד או שניים וכדוקים אם זה בן או בת ומחזירים לאשה את העוברים הרצויים. כמובן שיטה זו היא מורכבת יותר מבחינה רפואית שכוללת הזנאת זרע הבעל ושאיבת הביציות מאשה בהרדמה פעולה זו יכולה להעשות בפיקוח המכון כבו כל הפריית מבחנה.
פעולה זו נחשבת כ 100% הצלחה.

הנקטות של הזוגות לעשות טיפולים אלו הם: או למינין כניעת לידת ילד עם טום (במקרה שהמכונים הם רק אצל בנים או רק אצל בנות) או במקרים שלזוג יש הרבה ילדים מאותו המין ומעוניין לקיים את המצווה.
ברצוננו לציין שפעמים רבות זוג פונה למכון ומצא במצוקה גדולה ואף פעמים "נאיים" בפרוד וכדי אם לא ימצא פתרון לבעייתו.
ברצוננו לציין את כבוד הרב באילו מקרים ואיזה סוגי טיפולים יהיה אפשר להגיד אחד מהטיפולים הנ"ל גם כן כמה ילדים מאותו המין צריך שיהיה לזוג בכדי שנתיד לו אחד מהפעולות הנ"ל. אנו יודעים שכל מקרה צריך להבחן לגופו אך אנו רוצים לקבל הדרכה דבר הלכה מהרב בנושא. כמדיה ויש צורך להוסיף פרטים נוסח.

מצפה לתשובתך של הרב

בברכה רבה

מנחם פורשטין

ראש המכון

דיני פריה ורביה ושלא לעמוד בלא אשה סי' א

Handwritten signature

פסוק ח ביון שאש לאדם (ח) זכר ונקבה קיים מצות פריה ורביה, והוא שלא יהיה הבן סרים או הנקבה איילונות. (פי' איל כולל זכר כללן, כלומר שיש לאשה עטע סוכר וסימנים כס שלין לה כדיס כנשים, וקולק ענב, ולומו מקוס אויו בולט מנופק כיתר כנשים).

נשמת אברהם

האשה מצווה על פריה ורביה מ"מ לשבת יצרה שייך גם באשה, עכ"ל.

ומה שכותב הערוה"ש "ומכל הפוסקים שאין שום חיוב מוטל על האשה" צ"ע כי הלא הוא בעצמו כותב²⁴: "וי"א שם דווקא יתומים ולא יתומות מפני שהנשים לא נצטוו על מצות פריה ורביה [חמ"ח שם וע"ש בכ"ש] ואינו כן דאדרכא מצינו בכתובות [ס"ז]. דיתומה קודמת ליתום בשואין וכ"כ הלבוש בכאן דהרי על לשבת יצרה כולם נצטוו וחופת היתומה גדולה מחרפת היתום והכי קי"ל [וכ"כ המג"א והא"ר סק"ב וכ"כ בתשו' ר"מ אלשקר], עכ"ל.

(ה) זכר ונקבה. קיימת שיטה להפריד בזרע האב, בין זרעונים זכריים וזרעונים נקביים כך שבהזרעה מלאכותית יש סיכוי טוב להבטיח את מין העובר.

זוג שיש להם כמה בנות ורוצים בן, האם מותר להם להשתמש בהזרעה מלאכותית (בהשגחה וכו') עם הפרדת הזרעונים כנ"ל כדי שיהיה להם בן? ולכאורה נראה שאין לעשות כן, כי ראה להלן²⁵ שגם הפוסקים המתירים הזרעה מלאכותית התירו רק לזוג שאין להם עכ"ל.

ציונים והערות

נשמת אברהם

ילדים כלל וכן רק אחרי שעברו עשר שנים ובקביעה רפואית מוסמכת שאין עצה אחרת - רק כתנאים אלה התירו הוצאת זרע בידיים. אמנם ראה מה שהבאתי בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל²⁶ שכתב לגבי הוצאת זרע לבריקה וד"ל: ויתכן דאפילו אם כבר יש לו בן וכת גם כן מותר כדי לקיים מצות שבת או שאשתו מצטערת הרבה מזה שאין להם עוד בנים, עכ"ל²⁷. אך כתב לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: הרי בדיקה אין דינה ככטלה הואיל וזה לצורך רפואה כדי שיוכל לקיים פו"ר או מצות שבת, מה שאין כן מי שרוצה רק בן, משחית בידים את כל השאר, ונמצא שהוא ודאי משחית ורק בחלק קטן רצונו לנסות להציל ע"י הזרעה, עכ"ל.

וכן לגבי זוג שאין להם ילדים כלל ואחרי שקיבלו היתר להזרעה מלאכותית רוצים לוודא שהילוד יהיה זכר (או נקבה). ולכאורה כאן גם לדעת הפוסקים הנ"ל יהיה מותר לבצע הפרדת הזרעונים לשני המינים לפני הזרקה החלק הרצוי לרחם האשה. וכתב לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: חושבני שגם זה לא רצוי להתיר, עכ"ל.

וכן לגבי זוג שאין להם ילדים כלל ואחרי שקיבלו היתר להזרעה מלאכותית רוצים לוודא שהילוד יהיה זכר (או נקבה). ולכאורה כאן גם לדעת הפוסקים הנ"ל יהיה מותר לבצע הפרדת הזרעונים לשני המינים לפני הזרקה החלק הרצוי לרחם האשה. וכתב לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: חושבני שגם זה לא רצוי להתיר, עכ"ל.

דיני פריה ורביה ושלא לעמוד בלא אשה סי' א

Handwritten signature

פסוק ו גולדו לו זכר ונקבה, ומתו והניחו בנים, הרי זה קיים מצו כשהיו בני הבנים זכר ונקבה, והיו באים מזכר ונקבה, בתו והנקבה בת בנו, הואיל ומשני בניו הם באים הרי קיים מ' אם היו לו בן ובת, ומתו, והניח אחד מהם זכר ונקבה, עדיין לא כיס כסן ממחר או (ו) מרס, שומק וקטן, קיים כמלוק.

נשמת אברהם

ואמנם בעצם השיטה יש השחתת חלק מהזרע בידיים, אך גם בהוצאת זרע לבריקה יש השחתה, לא רק של חלק אלא של כל הזרע בידיים, וכלל זאת מקובל להתיר כתנאים מסויימים²⁸. וכן בהפריה במבחנה משתמשים רק בחלק קטן מהזרע כדי להפרות את הביציות. וכתב לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: כתבתי כבר שזה לצורך פו"ר או שבת ולא לבטלה, עכ"ל. אך צ"ע בשתי השאלות הנ"ל האם לא בכגון דא נאמר²⁹: בהדי כבשי דרחמנא למה לך. וכתב לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל: לזה אני מסכים, עכ"ל.

לעומת האמור לעיל, אמר לי הגאון זצ"ל בזוג שידוע שילדיהם הזכרים עלולים לסבול ממחלה קשה (כגון המופליה) מותר לבצע עבורם הזרעה מלאכותית (מבעל לאשתו) אחרי הפרדת הזרעונים והזרעת הזרעונים הנקביים בלבד.

(ו) היה הבן פמור. נתעברה באמבטי. כותב הח"מ³⁰: יש להסתפק, אשה שנתעברה באמבטי אם קיים האב פ"ו ואם מקרי בנו לכל דבר. ובלקוטי מהרי"ל נמצא שכן סירא היה בנו של ירמיה שרחץ

PGD

1) Tradition 40:1 "Sex Selection & Halachic Ethics: A Contemporary Discussion"

2) ~~finding~~ 50 = "הכרזת ה'אין אדם" 712's
"1377/1777 ג'תתקל"ז" 1"000/1"

3) The Journal of Halacha & Contemporary Society, 48
fall 2004

"A Boy or a Girl? The Ethics of Preconception
Gender selection". R' Josh Flug

Also - ^{Tavsh} infertility.org